

Ганзюк Світлана

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри фінансів та обліку

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське, Україна

Svitlana Hanziuk

Ph.D. (Economics)

Associate Professor, Associate Professor at Department of Finance and Accounting

Dniprovsky State Technical University

Kamianske, Ukraine

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ **CURRENT FEATURES OF FINANCING EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN** **UKRAINE**

Важливість проблеми фінансового забезпечення освітньої галузі в Україні стає дедалі важливим питанням подальшого соціально-економічного розвитку країни, яке в умовах воєнного і повоєнного періодів потребує окремої уваги. Реформи України з територіального устрою та системи місцевого самоврядування зумовили необхідність реформування галузі освіти в напрямку її децентралізації. Вже декілька десятиліть спостерігається глобальна тенденція децентралізації освітніх систем у розвинутих країнах світу, тому є чітке розуміння всіх переваг і недоліків такої трансформації освітньої галузі.

У Національній доктрині розвитку освіти, затвердженій Указом Президента України від 17.04.2002 року № 347/2002, визначено: «Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені» [1].

Держава відповідно до статті 78 Закону України «Про освіту» повинна забезпечувати асигнування на освіту в розмірі не менше ніж 7 відсотків валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством, проте досягти цього показника не зовсім легко, оскільки він залежить від розвитку економіки країни, наявності фінансових ресурсів, ефективності і віддачі бюджетних коштів, інвестованих в галузь освіти [2]. Проте, ще з 2014 року держава не може забезпечити виконання цього показника і досягнути гарантованого рівня фінансування, хоча за останні роки, а саме у період 2019-2021 рр., спостерігалось збереження цього показника на сталому рівні – 6% ВВП, при тому, що поряд з цим вбачається значне коливання відсоткового показника загального обсягу видатків зведеного бюджету України з 17,4 % у 2019 році до 15,8 % у 2020 році та до 17 % у 2021 році. Динаміку зміни обсягів видатків зведеного бюджету України на освіту у відсотках до ВВП та відсотках до видатків зведеного бюджету України за період 2014-2021 років наведено на рис. 1.

Слід зауважити, що з початку 2014 року розпочався перший етап російської збройної агресії проти суверенітету і територіальної цілісності України, що призвело до зосередження уваги держави, та, відповідно, до збільшення видатків на потреби оборонної сфери. Це пояснює скорочення співвідношення видатків зведеного бюджету України на освіту до рівня ВВП з 6,3 % до 5,4 % впродовж 2014–2016 років.

Але держава й надалі знаходила можливості фінансувати освіту, і вже за період 2017–2019 років видатки на освіту у відносному і номінальному вимірах порівняно з 2016 роком значно збільшилися [3].

Рис.1. Динаміка зміни обсягу видатків зведеного бюджету України на освіту за період 2014–2021 рр., %

Джерело: розроблено за [4]

У 2021 році видатки на освіту склали 312 915 млн. грн. (6,0 % ВВП, або 17 % загального обсягу видатків зведеного бюджету України). Отже, для продовження реформування системи освіти, незважаючи на кризові умови, Уряд України намагається забезпечувати фінансову підтримку освітньої галузі на достатньому рівні.

Фінансування освіти в Україні відбувається за наступними складниками системи освіти – дошкільна, повна загальна середня, професійна (професійно-технічна), вища, післядипломна, позашкільна [2]. Професійна (професійно-технічна) освіта є складовою системи освіти України. Заклад професійної (професійно-технічної) освіти утворюється відповідно до соціально-економічних потреб держави чи окремого регіону [5]. Структуру щорічних видатків зведеного бюджету України в розрізі рівнів освіти представлено на рис. 2.

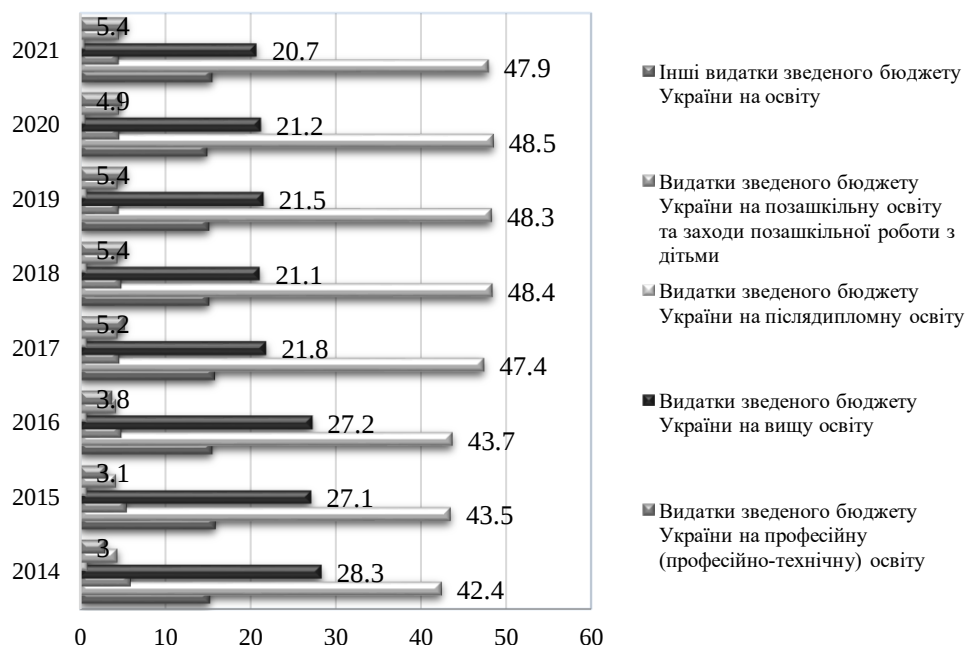

Рис. 2. Структура щорічних видатків зведеного бюджету України в розрізі рівнів освіти за період 2014–2021 рр., %

Джерело: розроблено за [4]

Протягом усього досліджуваного періоду (2014 – 2021 рр.) найбільшу питому вагу у видатках мали витрати на загальну середню освіту, які у 2021 році склали 47,9 % від

видатків зведеного бюджету України на освіту. Також достатньо високими є видатки на вищу освіту, які у 2021 році були на рівні 20,7 % загальних видатків та видатки на дошкільну освіту, що у 2021 році становили 15,5 %. Якщо розглядати фінансове забезпечення як систему джерел та форм сучасного стану фінансування освіти в Україні, то можна прийти до висновку, що функція фінансового забезпечення освіти з боку держави змінюється в сторону диверсифікації джерел фінансування освіти, при якому питомо зменшується державна частка у загальній сумі фінансових надходжень освіти [3].

Сьогодні найбільшої актуальності набуває питання розвитку професійної (професійно-технічної) освіти саме в умовах повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, яке розпочалось 24 лютого 2022 року, та зростаючої на фоні цього дестабілізації економіки, знищення інфраструктури, загострення соціальних, побутових та еміграційних проблем. Для подальшої відбудови країни, будівництва «з нуля» не просто доріг, комунікацій, будівель та споруд, а відбудови цілих міст, сіл, селищ та окремих районів, які вже зруйновані вщент російськими військами, на загальнодержавному рівні набуває гострої актуальності система підготовки кваліфікованих робітників на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Перелік використаних джерел:

1. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 20.05.2022).
2. Освітня реформа: результати та перспективи: інформаційно-аналітичний збірник МОН. Київ: Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики», 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentacii/Institut-zbirnik.pdf> (дата звернення: 13.06.2022).
3. Ганзюк С.М. Параметричний аналіз бюджетно-кошторисного фінансування закладу професійно-технічної освіти міста Кам'янського. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. Кам'янське. № 1(4). 2022. С. 56-67
4. Видатки на освіту: офіційна звітність ДКСУ. URL: <https://mof.gov.ua/uk/the-reform-of-education> (дата звернення : 29.06.2022).
5. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення : 29.06.2022).